

LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS 2017 - 2020 LEPPÄVIRRRAN KUNTA

Dokumentin sisältö

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2013 - 2016

- ....1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi
- ....2 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi
- ....3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELTA 2017 - 2020

- ....4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset
- ....5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat
- ....6 Hyvinvointisuunnitelma

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

- ....7 Suunnitelman laatijat
- ....8 Suunnitelman hyväksyminen

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2013 - 2016

Kuntalaki edellyttää kunnilta asukkaiden hyvinvoinnin edistämistä. Terveystieteilaki (1326/2010, § 12) velvoittaa kuntia valmistelemaan laajan hyvinvointikertomuksen kerran valtuustokaudessa. Hyvinvointikertomus kuvaa kunnan tunnistamia hyvinvoinnin tekijöitä ja kunnan tahtotilaa hyvinvoinnin tekijöiden suhteen. Hyvinvointikertomuksen valmistelu on eri toimijoiden yhteinen hyvinvointiasioiden oppimisprosessi (THL).

Laaja hyvinvointikertomus on kunnan hyvinvointijohtamisen, strategiatyön, talouden ja toiminnan suunnittelun, arvioinnin sekä raportoinnin työväline. Hyvinvointikertomus täydentää terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä koskevia näkökulmia kuntastrategian, toiminnan ja talouden suunnittelussa. Hyvinvointikertomuksen avulla määritetään kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueet, kehittämiskohteet, haasteet, vahvuudet, tavoitteet, toimenpiteet, resurssit ja arviointimittarit.

Leppävirralla on toiminut moniammatillinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä kunnanhallituksen päätöksellä vuodesta 2007 alkaen. Edellisen valtuustokauden työryhmä on nimetty 15.9.2014, ja vastuuhenkilönä toimi perusturvajohtaja vuoteen 2017 saakka.

Hyvinvointikertomuksen ensimmäisessä osiossa arvioidaan edellisen valtuustokauden 2013-2016 hyvinvoinnin kehitystä, ja toinen osio sisältää kuntastrategiaan pohjautuvan hyvinvointisuunnitelman valtuustokaudelta 2017-2020.

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen arviointi valtuustokaudelta 2013 - 2016

Seuraavassa on tarkasteltu Leppävirran kuntalaisten hyvinvoinnin kehitystä ikäryhmittäin. Tarkastelu on toteutettu kaikkien ikäryhmien sekä talouden ja elinvoiman näkökulmasta. Kokemukseen perustuvaa hyvinvointitietoa on saatu mukaan tietopohjaan järjestöedustajien kautta.

2 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen ja edistäminen

Koulujen oppilashuoltotyöhön on tehty uuden lain mukaiset oppilashuoltosuunnitelmat. Yhteisöllinen ja yksilökohtainen oppilashuolto on otettu käyttöön. Eri tahojen välisellä hyvällä yhteistyöllä on oppilashuollon onnistumisessa keskeinen merkitys. Koulun ja varhaiskasvatuksen yhteistyölle on luotu selkeä malli, ja se on edistänyt varhaista puuttumista. Koulussa oppilaan tilanteen selvittelyä vie eteenpäin se, jolla huoli herää. Esim. poissaoloihin puututaan varhaisessa vaiheessa.

Alapihan koulun ProKouluhanke on edistynyt erittäin hyvin ja sillä on ollut positiivista vaikutusta käyttäytymiseen ja koulun ilmapiiriin. ProKoulu-mallin mukaista toimintaa on jatkettu edelleen uudessa Leppäkertun koulussa. Kaikilla kouluilla on malli kiusaamisen ehkäisemiseen ja kiusaustapausten selvittelyyn.

Lasten harrastustoiminta on tärkeää esim. yksinäisyyteen ja kaverittomuuteen vastaamisessa. Harrastustoiminnassa koulujen kerhotoiminnalla ja koulun ja seurojen sekä yhdistysten hyvällä yhteistyöllä on iso merkitys. Kunnan kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen sivuille on tehty harrastushaku, jolla helpotetaan mieleisen harrastuksen löytymistä kaiken ikäisille kuntalaisille. Syksyisin Sydänyhdistys on järjestänyt perheille yhteistyökumppaneiden kanssa Arkisirkus-tapahtuman, jossa myös on ollut harrastus- ja seuratoiminnan esittelyä sekä muuta terveyttä ja hyvinvointia edistävää ohjausta ja neuvontaa.

Lastensuojelun tarvetta ehkäiseviä sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja perheille on kehitetty. Tukihenkilö- ja tukiperhepalveluihin ei tarvita lastensuojelun asiakkuutta. Ns. neuvolan perhetyötä on matalalla kynnyksellä tarjolla pikkulapsiperheille. Asiakkuuksia ja käyntejä perhetyössä on ollut v.2013: 30/246, v. 2014: 26/251, 2015: 17/342 ja 2016: 13/237

Lastensuojeluilmoitusten määrä on valtuustokauden aikana lisääntynyt, vuonna 2016 tehtiin 199 lastensuojeluilmoitusta. Lastensuojelun avohuollon asiakkuuksia on enemmän, mutta kodin ulkopuolelle sijoitettuja vähemmän. Vuoden 2016 lopussa kodin ulkopuolelle sijoitettuja oli 11.

Perheneuvolan asiakkuuksien määrä on laskenut, mutta sen taustalla on ollut osaltaan palvelussa olleet henkilöstövajeet.

Työllisyyden edistäminen

Peruskoulun Kivelän koulussa lopettaneista yksittäisiä oppilaita on jäänyt vaille jatko-opintopaikkaa. Yhteensä valtuustokauden aikana ilman jatko-opintopaikkaa jäi heti peruskoulun jälkeen vain 3 nuorta.

Lukion keskeyttäminen Leppävirralla on harvinaista ja on edelleen vähentynyt. Ammattiin johtavan koulutuksen keskeyttäneiden määrää ei ole tilastoista saatavissa, koska tilastot tehdään koulutuskunnittain. Etsivän nuorisotyön pohjalta voidaan ammattiopintojen keskeyttäjiä arvioida olevan vuosittain n. 10-15. Osa heistä ohjautuu valmentavan opetuksen kautta uudelleen ammatillisiin opintoihin ja osa myöhemmin. Raportointikaudella 16-24 vuotiaista liian suuri osuus (v. 2015 8,8 %) on jäänyt koulutuksen ulkopuolelle. Osuus on sekä muuta maata että Pohjois-Savo korkeampi. Nämä nuoret ovat erityisen korkeassa syrjäytymisriskissä.

Nuorten starttipaja on Tukeva- työvalmennussäätiön toimintaa, ja edellisen valtuustokauden aikana myös etsivä nuorisotyö siirtyi Tukevan järjestettäväksi. Starttipajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön avulla pyritään löytämään yksilöllisiä ammatti- ja opintopolkuja. Etsivän nuorisotyön asiakkaana oli vuonna 2015 42 nuorta ja vuonna 2016 36 nuorta. Nuorista n. 1/3 ohjautuu etsivään nuorisotyöhön sosiaalitoimesta ja 1/3 toisen asteen koulutuksesta. Lisäksi nuoria ohjautuu palveluun mm. pajatoiminnasta, terveydenhuollosta sekä puolustusvoimista. Starttipajalle osallistui vuonna 2016 27 nuorta ja vuonna 2015 26 nuorta. Starttipajan nuorissa pojat ovat enemmistönä (n. 78 %).

2016 Tukeva-työvalmennussäätiöllä aloitti kuntouttavan työtoiminnan ryhmä, osallistujia oli 24. Ryhmätoiminnan tarkoituksena on madaltaa kuntouttavan työtoiminnan kynnystä ja osaltaan vähentää kunnan maksamaa työmarkkinatuen kuntaosuutta. Kuntaan palkattiin vuoden 2016 alusta myös työllisyyskoordinaattori samaa asiaa edistämään. Kunnan maksama työmarkkinatuen kuntaosuus laski vuodesta 2015 vuoteen 2016 n. 60 00 € (7,6 %).

Työllisyyspalveluissa tuetaan työnhakijoiden töiden hakemista yrityksistä sekä koulutukseen hakemista. Kunta tarjoaa työkokeilupajakoja, kuntouttavan työtoiminnan paikkoja sekä palkkatukipaikkoja työttömille työnhakijoille. Palkkatukityöllistämisen tarkoituksena on tukea työnhakijan osaamisen kehittymistä sekä työllistymissuunnitelmien jatkorakentamista.

Leppävirtalaisia otettiin käyttöön 2016 edistämään Leppävirralla toimivien yritysten ja yhdistysten mahdollisuuksia työllistää. Lisä on suuruudeltaan 300 euroa/kk ja se myönnetään työntekijän palkkauskuluihin, myös oppisopimuskoulutuksen ajalta. Leppävirtalaisia myönnetään hakemiskauden alusta lukien, hakemisjärjestyksessä määrärahojen puitteissa. Leppävirtalaisen kysyntä on ollut lähes olematonta. Lisän vähäisen käytön vuoksi sitä hyödynnettiin vuonna 2017 9-luokkalaisten kesätyöllistämiseen. Vähäisen käytön vuoksi lisälle ei ollut enää varausta vuoden 2019 talousarviossa.

Kesällä 2017 Leppävirran kunta tuki 200 eurolla leppävirtalaisia yhdeksäsluokkalaisia kesätöiden hakemisessa. Kunta maksaa 200 euroa työnantajalle, joka palkkaa leppävirtalaisen yhdeksäsluokkalaisen kesätöihin vähintään kahdeksi viikoksi. Lisäksi kunta lisäsi omia kesätyöpaikkojaan varaamalla yhdeksäsluokkalaisille 2 viikon kesätöitä kunnasta. Kunnanhallitus päätti 2017, että kesätyöseteleiden jakaminen yhdeksäsluokkalaisille muutetaan pysyväksi käytännöksi.

Työnhakijoiden työkyvyn ylläpitämiseksi Leppävirran kunnassa toteutettiin vuonna 2017- 2018 Virran Veikot-hanke, joka oli tarkoitettu pitkäaikaistyöttömille miehille. Hankkeen ohjelmaan kuului ohjattua ryhmäliikuntaa ja luentoja terveellisen elämäntapojen ylläpidosta. Vuodesta 2018 alkaen kunta on jakanut pitkäaikaistyöttömille liikuntaseteleitä, joilla he voivat käyttää Vesileppiksen kylpylää, kuntosalia sekä hiihtoareenaa.

Ikäihmisten yksinäisyyden vähentäminen

Koko kunnan väestöä, mutta erityisesti ikäihmisiä palveleva PALI-liikenne toteutetaan kunnan sisäisenä ja kuntarajan ylittävänä yhteistyössä Varkauden kanssa. Matkustajamäärät ovat noin 10 000 henkilöä/vuosi. PALIn aikatauluja pyritään jatkuvasti kehittämään asiakaspalutteen ja asiakaskäyttäytymisen pohjalta. Liikenneturvallisuus (LITU) -ryhmä toimii kunnassa ja tuo valtakunnallisia kampanjoita kuntalaisten tietoisuuteen (esim. Sinä teet suojatien, heijastinkampanjat). LITU-työryhmä on myös selvittänyt elinympäristön esteitä ja tuonut niitä sekä kunnan että kiinteistönomistajien tietoon.

Kunnassa toimivat vaikuttamistoimieliminä vammaisneuvosto, vanhusneuvosto ja nuorisovaltuusto. Raportointikaudella erityisesti kunnan vanhusneuvosto toimi aktiivisesti. Vanhusneuvoston tarkoituksena on vanhuspalvelulain mukaisesti edistää ikääntyvän väestön hyvinvointia lisäämällä vuorovaikutusta ikääntyneiden keskuudessa, olemalla kahdensuuntaisena tiedonvälitys- ja keskustelukanavana ikääntyvän väestön asioita käsiteltäessä ja päätettäessä paikallisesti tai laajemmin asioista ja pitämällä esillä ikääntyvän väestön näkökulmaa yhteiskunnallisessa keskustelussa. Leppävirran vanhusneuvoston tarkoituksena on olla kunnan ja sen alueella toimivien eläkeläisjärjestöjen yhteistoimintaelin. Vuonna 2016 vanhusneuvosto järjesti neljä yleisötapahtumaa.

Kunnan kotihoidossa pyritään lisäämään välitöntä työaikaa. Välittömän työajan luotettava seuranta Hilikka-ohjelmalla mahdollistuu vasta raportointikauden jälkeen v. 2017 alkaen siirryttäessä aikaperusteiseen kotihoidon laskutukseen. Esimerkiksi apteekki tukee kotihoidon välittömän työajan lisäämistä kotihoidon henkilökunnan joustavammalla palvelulla oman linjan kautta sekä keskitetyillä tilauksilla.

Kunnan päivätoiminnan piirissä oli v. 2016 86 asiakasta.

Terveysliikunnan lisääminen

Maankäytön suunnittelussa huomioidaan virkistysalueet ja -reitit, jotka luovat puitteet erilaiseen liikkumiseen ja virkistäytymiseen. Ulkoilureittien ja katujen valaistusta uusitaan valoteholtaan parempaan led-järjestelmään. Kävelyteiden kunnossapito kuuluu alueurakkaan ja hoito tapahtuu sovitun tason mukaisesti.

Varhaiskasvatuksen liikuntahanke alkoi vuonna 2016, ja sillä vastataan lasten vähäisen liikunnan haasteisiin ja myös harrastustoimintaa aktivoidaan. Kaikki koulut olivat mukana Liikkuva koulu-hankkeessa, jolla aktivoidaan lasten päivittäistä liikkumista, ja Liikkuva koulu -malli on juurrutettu pysyväksi malliksi kouluille.

HYTE-työryhmän toimesta syksyllä 2015 painatettiin 1000 kpl ”Liikkumisen virtaa”-esitettä, jolla oli tavoitteena tuoda kunnan liikuntamahdollisuuksia näkyviksi ja madaltaa liikunnan aloittamisen kynnyksiä. Esitteellä oli kova kysyntä ja painos on tällä hetkellä jaettu loppuun. Tiedotus on siirretty verkkosivuille.

Leppävirralla on investoitu paljon liikuntaan, ja liikuntapalvelut ovat kunnassa erityisen hyvät. Monitoimihalli Vesileppis Areena valmistui maaliskuussa 2015. Monitoimihalli tarjoaa tilat monipuoliseen liikunta- ja kulttuuritoimintaan. Rakennuksessa pystytään järjestämään suuria, vetovoimaisia tilaisuuksia kuten messuja, konsertteja, urheilutapahtumia, kokouksia ja seminaareja. Monitoimihallin valmistumisen myötä Vokkolanrinteen tarjoamat matkailu- ja liikuntapalvelut entisestään paranivat. Alueella oli ennestään hotellin lisäksi kylpylä, jäähalli ja urheilukenttä sekä mm. frisbeegolf-rata, skeittiparkki ja liikennepuisto. Vokkolan tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä onkin Leppävirralla keskeisessä osassa.

Senioriliikuntakortti on otettu käyttöön kunnassa 1.9.2013. Hinnat: Yli 80-vuotiaille kortti on maksuton. Senioriliikuntakortti 35€ / hlö / kausi. Seniorijumppakortti 65€ / hlö / kausi. Jumpparyhmiä 17 h/vko, ryhmien kävijämäärä ollut vuodessa noin 10 000 käyntikertaa. Seniorikorttien myyntimäärät ovat kehittyneet hyvin: 274 myytyä korttia 2013, 565 myytyä korttia 2014, 620 myytyä korttia 2015, 976 myytyä korttia 2016 (joista senioriliikuntakortteja 489 kpl ja seniorijumppakortteja 487 kpl). Suomi 100 juhluvuoden kunniaksi myytiin kaiken ikäisille kuntalaisille 1000 kpl 35 €:n hintaista puolen vuoden rajattomaan kuntosalia- ja kylpyläkäyttöön oikeuttavaa korttia. Senioriliikuntakorttia tuetaan perusturvalautakunnan hallinnoimista ikäihmisten syrjäytymistä vähentämään pyrkivistä rahastoista. Lisäksi sitä rahoitetaan kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan talousarviosta.

Kunnassa on käytössä liikuntaresepti, jolla terveydenhuollosta voidaan ohjata terveytensä kannalta liian vähän liikkuva henkilökohtaisen liikunnanohjauksen piiriin. Liikuntareseptin käyttöä on liikunnanohjaaja markkinoinut sekä perusterveydenhuoltoon että työterveyshuoltoon. Lisämarkkinointia kaivataan edelleen vähäisen käytön vuoksi.

Terveellisten ravitsemustottumusten edistäminen

Neuvoloiden ja kouluterveydenhuollon laajat terveystarkastukset antavat mahdollisuuden huomioida koko perheen ruokailutottumukset ja ohjata perheitä terveellisempiin tottumuksiin. Kysterillä on käytössään ostopalveluna ravitsemusterapeutti, jolle annetaan aikoja vastaanotoilta, neuvolasta ja kouluterveydenhuollosta tarpeen mukaan.

Kunnan kouluruokailusta loppuu joskus salaatti kesken ja päivähoidossa on tarjolla edelleen sokeripitoisia välipaloja. Kunnan

ruokahuollossa ei ole vielä käytössä sydänmerkkiaterioita.

Ravitsemusterapeutti oli esittelemässä syksyllä 2016 varhaiskasvatuksen starttipäivässä uusia ravitsemissuosituksia.

3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on kunnan perustehtävä ja kuuluu kaikille toimialoille (Kuntalaki 365/1995). Se tarkoittaa yksilöön, väestöön, yhteisöihin ja elinympäristöön kohdistuvaa toimintaa, jonka tavoitteena on terveyden, työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen, terveyden taustatekijöihin vaikuttaminen, sairauksien, tapaturmien ja muiden terveysongelmien ehkäiseminen, mielenterveyden vahvistaminen sekä väestöryhmien välisten terveyserojen kaventaminen.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen pitää sisällään niitä toimintoja, joilla pyritään muuttamaan yksilön terveystilaa ja käyttäytymistä sekä sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöön liittyviä olosuhteita.

Terveydenhuoltolaki (1326/2010 § 12) velvoittaa kuntaa väestön terveydentilan ja siihen vaikuttavien tekijöiden seurantaan, valtuustolle raportointiin, toiminnan tavoitteiden ja keinojen määrittelyyn sekä vastuutahojen määrittelyyn ja yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa. Tämä tehtävä on Leppävirralla annettu terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen työryhmälle, mutta haasteena on jatkossa kaikkien kunnan hallintokuntien ja keskushallinnon sitouttaminen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen.

Edellisellä raportointikaudella valmistellun maakuntaudistuksen yhteydessä suunniteltiin, että 2019 alkaen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen jäisi kunnan tehtäväksi ja hyvinvoinnin edistämisen rakenteet tulisi saada toimiviksi ennen uudistuksen tuomia organisatorisia muutoksia. Kunnassa linjattiin terveyden ja hyvinvoinnin koordinaation kuuluvan mahdollisen sote-uudistuksen jälkeen sivistystoimen puolelle.

Kunnan terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen painopistealueet ovat olleet edellisellä valtuustokaudella oikeat ja näihin painopistealueisiin on jatkossakin syytä kiinnittää huomiota pienillä painotuseroilla. Varsinainen hyvinvointisuunnitelma osuus valmistellaan valtuustokauden 2017-2020 aikana uuden kuntastrategian mukaisesti.

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELTA 2017 - 2020

Leppävirran kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuu sekä työryhmän kokoonpano tarkasteltiin uudelleen vuonna 2017. Virkajärjestelyissä 2017 liitettiin valmistelussa ollut maakuntauudistusta ennakkoiden vastuu kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä sivistystoimenjohtajan tehtäväkuvaan. Kunnanhallituksen päätöksellä 18.12.2017 nimettiin nykyinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä. Työryhmän tehtävänä on mm. hyvinvointitiedon kerääminen hyvinvointikertomukseen, joka valmistuttuaan raportoidaan kunnanvaltuustolle. Käytännössä kyse on tehtävistä, joiden tavoitteena on kuntalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn lisääminen, sairauksien ja syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen. Näitä tehtäviä toteutetaan kunnan kaikilla toimialoilla. Edistämällä hyvinvointia parannetaan kuntalaisten elämänlaatua, lisätään työllisyyttä ja tuottavuutta ja hillitään sosiaalisten ongelmien ja eriarvoisuuden kasvua.

Leppävirta on ollut mukana Kuntaliiton Kunta hyvinvoinnin edistäjänä -verkostoprojektissa vuosina 2017 - 2019, josta saatiin hyviä työkaluja kuntalaisten ja päättäjien osallistumiseen hyvinvointikertomuksen valmistelussa. Työtä on tukenut myös osallistuminen Pohjois-Savon maakunnalliseen hyte-yhteistyöhön. Maakunnallinen hyvinvointikertomus on sovittu yhteiseksi malliksi mukana olevien kuntien kuntakohtaisille kertomuksille.

Hyvinvoinnin edistämiseksi kunnassa työskennellään moniammatillisesti parhaan mahdollisen vaikuttavuuden saavuttamiseksi. Hyvinvoinnin edistämisen nykyinen johtamisrakenne on muotoutunut Kunta hyvinvoinnin edistäjänä -projektin aikana. Hyvinvointikoordinaattorin tehtävät on jaettu sivistysjohtajan ja kulttuuri- ja vapaa-aikajohtajan kesken, ja tiiviissä yhteistyössä mukana on nuorisotyön koordinaattori, jonka vastuualueeseen kuuluu ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön koordinaattorin tehtävät. UNICEFin lapsiystävällinen kunta - mallia koordinoivat varhaiskasvatusjohtaja, vastaava kuraattori sekä yhteisöohjaaja.

Sivistystoimen peruspalvelut varhaiskasvatuksesta toisen asteen koulutukseen sekä kaiken ikäisten kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluihin antavat laajan kosketuspinnan kuntalaisiin ja heidän hyvinvointinsa tukemiseen yhdessä sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa. Ympäristö- ja tekninen palveluala tarjoavat mm. infran hyvinvointityölle. Hyvinvointityöhön osallistuvat kunnassa kaikki toimialat, kukin omalla vastuualueellaan, yhteistyössä luottamushenkilöiden sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Leppävirran kunta asuinkuntana

Maantieteellisesti laaja, maaseutumainen Leppävirran kunta sisältää kolme taajamaa sekä useita kyliä. Pääosa asutuksesta sijoittuu viitostien varteen. Kunnan asukasluku laskee yli 100 hengellä vuosittain syntyvyyttä suuremman kuolleisuuden vuoksi sekä jonkin verran muuttotappiosta johtuen. Vuoden 2019 lopussa väkiluku oli 9453. Demografinen huoltosuhde on heikkenemässä.

Kestävä talous on tärkeä perusta hyvinvoinnille. Verotulojen ja valtionosuuksien lasku sekä toimintamenojen kasvu tuovat suuria haasteita kuntataloudelle. Tuloveroprosentti vuosina 2013 - 2017 oli Leppävirralla 20 %. Vuodeksi 2018 tuloveroprosentti korotettiin 21 %:iin. Tuloveron korottaminen yhdellä prosentilla tuottaa n. 1 500 000 euroa vuodessa. Vielä vuonna 2016 valtionosuutta saatiin 25 992 000 euroa. Valtionosuutta kunnalle maksettiin vuonna 2017 846 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2016. Vuonna 2018 valtionosuus väheni edelleen 348 000 euroa. Vuonna 2019 valtionosuus putoaa 23 600 000 euroon. Vähennyistä vuoden 2016 tasoon on 2 400 000 euroa.

Taloudellisista haasteista huolimatta Leppävirralla on kunnan omilla hankkeilla kohennettu palveluverkkoa paljon, esimerkkeinä ajanmukainen koulu- ja varhaiskasvatuskeskus Oravikoskella, uusi päiväkotikirkonkylässä, tehostetun palveluasumisen yksikkö Virrankoti ja uusi Leppäkertun koulu kirkonkylässä.

Nopeiden tietoliikenneyhteyksien saatavuutta parannetaan, valokuituyhteyksiä rakennetaan keskustajama-alueelle kysynnän mukaan. Etätyön tekeminen ja digitaalisten palveluiden kehittämismahdollisuudet paranevat merkittävästi.

Matkailijavirrat ovat kehittyneet parempaan suuntaan. Kunta ja sen tytäryhtiöt yhteistyössä Vokkolan alueen muiden toimijoiden kanssa tekevät lähivuosina tarvittavia investointeja Vokkolan alueen kiinteistöjen ajanmukaistamiseksi ja energiatehokkuuden kasvattamiseksi. Liikuntapaikkatarjonta täydentyi hiekkatekonurmikentällä kesällä 2018.

Kunnan sijainti on hyvä, ja kunta onkin profiloitunut asuinkuntana. Leppävirralta käydään paljon työssä Kuopiossa ja Varkaudessa, työpaikkaomavaraisuus on alle 80 %. Leppävirran elinkeinorakenne on monipuolinen. Eniten työpaikkoja on palveluiden ja jalostuksen toimialoilla. Uutta yritystoimintaa ja yritystoiminnan kasvua tarvitaan perustan edelleenkehittämiseksi. Kunnan kehityksen kannalta on edistettävä yhteistyössä alueen muiden kuntien ja yhteistyökumppaneiden kanssa liikenneyhteyksien parantamista, erityisesti VT 5- perusparannushankkeen etenemistä, koulutuksen tarjontaa alueella työvoiman saatavuuden turvaamiseksi ja houkuttelemiseksi pysymään kotiseudulla sekä yritysten sijoittumista alueelle.

Valtakunnallinen työttömyysasteen myönteinen kehitys näkyy myös Leppävirralla, työttömyysaste 31.12.2018: Koko maa 9,7 % (lasku -1,5 % - yks) Leppävirta 9,7 % (lasku -0,8 % - yks). Leppävirralla oli vuoden lopussa kaikkiaan työttömänä 408 henkeä. Pitkäaikaistyöttömiä oli 130. Työttömyys on Pohjois-Savon keskitasoa. Joulukuun 2019 lopussa Leppävirran kunnan työttömyysaste 9,6, % (koko Pohjois-Savo 10,7%). Kunnan työmarkkinatuen kuntaosuus on pienentyminen on ollut hitaampaa.

Pitkäaikaistyöttömyyden vähentämisen keinoihin tulee panostaa jatkossakin.

4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Leppävirran strategia 2021 hyväksyttiin [kunnanvaltuustossa 7.5.2018 \(§ 18\)](#)

Visio

Leppävirta 2030 – elinvoimaa, kasvua, monipuolisia palveluita ja hyvinvointia

Arvot

Toimimme avoimesti, oikeudenmukaisesti, vastuullisesti

Päästrategia

Leppävirta

- on houkutteleva Kuopion kaupunkiseudun maaseutukunta, joka toimii yhteistyössä talousalueensa kuntien kanssa
- tarjoaa kehittyvän toimintaympäristön yrityksille ja monipuoliset työllistymisen ja asumisen mahdollisuudet
- edistää kuntalaisten hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja osallistumisen sekä omatoimisuuden mahdollisuuksia
- panostaa liikunta- ja harrastusmahdollisuuksiin, hyvinvointi- ja luontomatkailuun sekä terveyden edistämiseen
- lapsiystävällinen kunta, jossa on hyvät sivistyspalvelut
- tarjoaa hyvää elämän laatua ja turvallisuutta

Painopistealueet

- Houkutteleva asuinpaikka
- Hyvät palvelut
- Vahva elinkeinoelämä
- Toimiva kuntaorganisaatio

5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Kunnan omat ohjelmat ja suunnitelmat:

- Leppävirran strategia 2021, hyväksytty kunnanvaltuustossa 7.5.2018 leppavirta_kuntastrategia2021_valtuusto_07052018-pdf
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2020-2023 hyväksytty kunnanvaltuustossa 8.6.2020
- Leppävirran varhaiskasvatussuunnitelma vahvistettu perusturvalautakunnassa 16.5.2017
- Leppävirran esiopetussuunnitelma 2016 Esiopetussuunnitelma
- Leppävirran perusopetuksen opetussuunnitelma 2016 <https://peda.net/opetussuunnitelma/ko2/pvo>
- Kysterin järjestämissuunnitelma, hyväksytty valtuustossa 8.6.2020
- Leppävirran kunnan ikääntyvien hoito- ja palvelustrategia vuosille 2008-2015, hyväksytty valtuustossa 2.6.2008
- Leppävirran kunnan kotouttamissuunnitelma, hyväksytty valtuustossa 13.6.2016
- Keski-Savon liikenneturvallisuussuunnitelma
- Kunta hyvinvoinnin edistäjänä verkostoprojekti 2017 - 2019, Kuntaliitto
à Verkostoprojekti tukee projektikuntien omaa hyvinvoinnin edistämisen työtä, toimintakulttuurin muutosta sekä selkiyttää kunnan uudistuvaa hyvinvoinnin edistämisen tehtävää.
<https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/kunta-hyvinvoinnin-edistajana-verkostoprojekti>> - maaseutuohjelma 2017: <https://leppavirta.fi/maaseutuohjelma>>

Pohjois-Savon ohjelmat ja kärkihankkeet:

Pohjois-Savon lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma - Yhdessä-hanke 2017- 2018
esittelydiat: [file:///C:/Users/Omistaja/Downloads/lape_pohjois-savossa_esittelydiat%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Omistaja/Downloads/lape_pohjois-savossa_esittelydiat%20(1).pdf)
verkkosivu: <http://www.pohjoissavo2019.fi/sote-uudistus/sote-uudistus/karkihankkeet/lape.html>

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa (&O) Pohjois-Savossa 2016 - 2018
esittelydiat: [file:///C:/Users/Omistaja/Downloads/kehitetaan-ikaihminen-kotihoitoa-ja-vahvistetaan-kaikenikaisten-omaishoitoa_io%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Omistaja/Downloads/kehitetaan-ikaihminen-kotihoitoa-ja-vahvistetaan-kaikenikaisten-omaishoitoa_io%20(1).pdf)
verkkosivu: <http://www.pohjoissavo2019.fi/sote-uudistus/sote-uudistus/karkihankkeet/io.html>

HytePoS 2017 (Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaatio Pohjois-Savoon) <http://www.pohjoissavo2019.fi/sote-uudistus/sote-uudistus/muut-hankkeet/hytepos-hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen.html>

MITU - Mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivien tupakoinnin lopettamisen tukeminen (PSSHP osatoteuttajana)
<http://www.filha.fi/fi/hankkeet/mitu-mielenterveys-ja-paihdeongelmista-karsivien-tupakoinnin-lopettamisen-tukeminen>

Voimaa Vanhuuteen tutuksi ja tavaksi

Pohjois-Savossa mukana kaikki kunnat: <https://www.ikainstituutti.fi/karkihanke/tietoa-karkihankkeesta/>

Pohjois-Savon tila 2017 -katsaus

https://www.pohjois-savo.fi/media/liitetiedostot/julkaisut/tilannekatsaus_2017.pdf> Pohjois-Savon Järjestökysely 2016
<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/115269/Ovaskainen-Henna.pdf?sequence=6&isAllowed=y>

Pohjois-Savon Järjestöyhteistyön kehittämishanke (Sakke 2017 - 2019), Pohjois-Savon Sosiaaliturvayhdistys ry
Hankkeessa kehitetään Pohjois-Savon Järjestöyhteistyön rakenne, Yhdistysohjelma ja Järjestötietopalvelu.

<http://www.pssotu.fi/sakke.html>

Valtakunnalliset ohjelmat ja kärkihankkeet

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2015–2019, päivitys vuosille 2018–2019
http://www.valvira.fi/documents/14444/261236/Ymparistoterveydenhuollon_valvontaohjelma_paivitys_2018_2019.pdf/b2304110-1e1f-4f14-b820-40fe9196b64e

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma 2016-2018 / Sosiaali- ja terveysministeriö <http://um.fi/URN:ISBN:978-952-00-3813-7>

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa 2016-2018 / Sosiaali- ja terveysministeriö
<http://um.fi/URN:ISBN:978-952-00-3816-8>

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen - hankesuunnitelma <http://um.fi/URN:ISBN:978-952-00-3832-8>

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus ohjelma 20.1.2020 alkaen, sekä

Sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistus vuodet 2020-2022, Sote-rakenneuudistus sisältää useita erillisiä hankkeita, joilla tuetaan ihmisten hyvinvointia; Lisätietoa molemmista: <https://soteuudistus.fi/etusivu>

6 Hyvinvointisuunnitelma

Hyvinvoinnin teemat (haasteet, tavoitteet, toimenpiteet)

Hyvinvointihaasteita

Leppävirran haasteena on ikärakenne, elämäntavat, sairastavuus, väestön hyvinvointierot, työttömyys ja toimeentulo-ongelmat.

Työllisyydellä ja koulutustasolla on keskeinen merkitys väestön hyvinvoinnin taustalla. Pääpainopisteet työllisyyden edistämässä ovat erityisesti nuorten työllisyys, uusien työpaikkojen luominen ja sekä rakenteellisen työttömyyden vähentäminen. Valtaosa lapsista ja lapsiperheistä voi hyvin, mutta huono-osaisuus kasautuu osalle perheistä. Hyvinvointitiedon pohjalta on noussut esiin tarve mm. tukea aikuisten ja lasten välistä kohtaamista ja vuorovaikutusta. Osalla itsenäistyvistä nuorista on tavanomaisia suurempia vaikeuksia; kouluttautumiseen ja työllistymiseen liittyvät ongelmat kertautuvat taloudellisen toimeentulon huolina, elämänhallinnan puutteina ja näköalattomuutena tulevaisuuden suhteen. Työikäisten korkea sairastavuus näkyy alhaisempana eläköitymisikäenä ja työkyvyttömyyseläkkeen saajien suurena osuutena. Ikäihmisten palvelutarve kasvaa merkittävästi jo nyt. Toisaalta yhä suurempi osa ikääntyvistä on aiempaa terveempiä ja toimintakykyisempiä.

Hyvinvointitavoitteita

Perheet: perheiden arjen ja vanhemmuuden tukeminen, matalan kynnyksen perhepalvelut; yhteistyön vahvistaminen.

Lapset, nuoret ja nuoret aikuiset: itsetunnon ja minäkuvan vahvistaminen, nuorten kouluttautumisen edistäminen ja syrjäytymisen ehkäisy, lasten ja nuorten vapaa-ajan aktivointi, nuorten liikenneasenteiden ja -käyttäytymisen edistäminen, seksuaaliterveyden edistäminen.

Työikäiset: työikäisten terveysliikunnan edistäminen, työhyvinvoinnin edistäminen, työttömien työnhakijoiden liikuntamahdollisuuksien tukeminen

Ikäihmiset ja erityisryhmät: Toimintakyvyn tukeminen, kotona asuvien ystävöiminnan ja vapaaehtoisen kotiavun kehittäminen ja organisointi.

Kaikki ikäryhmät: Ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön vahvistaminen, mielenterveyden vahvistaminen, ennaltaehkäisevä työ ja varhainen tuki, palvelutytytyväisyyden parantaminen, palvelujen saatavuuden parantaminen.

Hyvinvointisuunnitelmassa otetaan huomioon seuraavat ulottuvuudet:

Sosiaalinen kestävyys: palvelut, infrastruktuuri ja osallisuuden mahdollisuudet, ihmisten antamat merkitykset ympäristölle, kokemukset, kohtaamiset

Ekologinen kestävyys: toimivat ekosysteemit, luonnon monimuotoisuus hyvinvoinnin tukena, esim. energia, luonnonvarat, viherympäristöt

Elinvoima: Elinkeinorakenteen merkitys

Hyvinvoinnin tekijät (hankkeet ja verkostot, työryhmät ja toimielimet, tietovarannot)

Hyvinvointisuunnitelman valmistelussa on pitkäjänteisesti ja moniammatillisesti rakennettu julkisen ja 3. sektorin toimijoiden yhteistyötä hyvinvoinnin edistämiseksi. Lisäksi kunta on hakeutunut hankkeisiin ja verkostoihin, joiden kautta on saatu uutta tietoa ja toimintamalleja hyvinvoinnin edistämiseen.

Leppävirta osallistui Kuntaliiton Kunta hyvinvoinnin edistäjänä -verkostoprojektiin (2017-2019). Uuden hyvinvointisuunnitelman laadinnassa on hyödynnetty Kunta hyvinvoinnin edistäjänä -verkostoprojektin osallistavia tilaisuuksia ja niistä koottua materiaalia. Leppävirralla on järjestetty kolme kuntakohtaista seminaaria. Niissä kuntapäättäjät, viranhaltijat, HYTE-yhteistyötahot ja kuntalaiset ovat yhteistyössä käyneet läpi hyvinvoinnin ja terveyden ajankohtaistilannetta sekä pohtineet painotuksia hyvinvointityön kehittämiseen. Leppävirran kunnan kuntakohtaisissa sekä Pohjois-Savon maakunnallisissa Kunta hyvinvoinnin edistäjänä -seminaareissa on käsitelty hyvinvointitekijöitä, vahvuuksia ja hyvinvointivajeita.

Kuntastrategiassa Leppävirta on sitoutunut olemaan lapsi- ja perheystävällinen kunta. Lasten ja perheiden hyvinvoinnin tilannetta seurataan moniammatillisten työryhmien LAPE- ja oppilashuollon ohjausryhmien taholta. Joka toinen vuosi toteutetaan kouluterveyskysely, jossa kerätään kansallisesti tietoa eri ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palvelujen tarpeisiin vastaavuudesta. Hyvinvointisuunnitelmassa ja sen vaikuttavuuden seurannassa hyödynnetään lisäksi TEA-viisarinen tuloksia ja muita indikaattoreita (esim. turvallisuusindeksi ja päihdekyselyt).

Leppävirta valittiin 2019 ainoana pohjoissavolaisena kuntana Unicefin Lapsiystävällinen kunta -toimintamalliin. Valitut kunnat sitoutuvat kehittämistyöhön, jonka keskiössä on lasten oikeudet ja niistä tiedottaminen sekä toteuttaminen laaja-alaisesti kunnan toiminnoissa ja palveluissa. Kehittämistyöhön osallistetaan lapsia ja nuoria, kuntalaisia, yhdistyksiä ja muita toimijoita, kuntapäättäjiä sekä koko kunnan henkilöstöä. Leppävirralla toimintamallin yhteyshenkilönä on sivistysjohtaja ja koordinoijina varhaiskasvatusjohtaja, yhteisöohjaaja sekä vastaava kuraattori. Koordinaatio-/ohjausryhmänä toimii kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) työryhmä.

Lapsiystävällinen kunta -toimintamallin käynnistämiseksi Unicef järjestää jokaisessa mukana olevassa kunnassa alkukoulutuksen ja Leppävirralla se järjestettiin maaliskuussa 2020. Koulutuksen jälkeen kunnassa tehdään alkukartoitus, jossa selvitetään kuinka hyvin lasten oikeudet ja lapsiystävällisyys toteutuvat sillä hetkellä. Kartoituksen perusteella valitaan kehitettävät kohteet, joita kunnassa lähdetään kehittämään lasten oikeuksien edistämiseksi. Unicef valvoo ja on tukena koko kehittämistyön ajan. Kahden vuoden kuluttua Unicef voi myöntää kunnalle Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen, jos kehittämistyö on edennyt suunnitellulla tavalla. Kunnan tulee jatkaa kehittämistyötä myös mahdollisen tunnustuksen jälkeen.

Viimeisimmän kouluterveyskyselyn perusteella leppävirralaiset peruskoululaiset ja lukiolaiset kokevat oman terveydentilansa pääsääntöisesti hyväksi. He kokivat myös lähtökohtaisesti olevansa tyytyväisiä elämäänsä. Tulosten valossa huomiota tulee kiinnittää lasten ja nuorten sosiaalisiin suhteisiin sekä lasten nuorten osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kokemuksiin.

2019 toteutetulla päihdetilannekyselyllä kartoitettiin asukkaiden alkoholiin, tupakka- ja nikotiinituotteisiin (savukkeet, nuuska, sähkösavuke) ja rahapeleihin sekä kannabistuotteisiin liittyviä näkemyksiä ja mielipiteitä. Erityisesti oltiin kiinnostuneita alaikäisten päihteiden käytön ilmiöstä. Nuorten riippuvuuksien ja päihteiden käytön tilanne on huolestuttava. Raittiiden nuorten määrä (58,5%) on lähtenyt pitkän hyvän suuntauksen jälkeen laskuun. Kouluterveyskyselyssä nousivat esiin mm. nuorten hyväksyvä suhtautuminen nuuskaamiseen sekä kannabikseen. Nämä on huomattu myös kouluterveydenhuollossa, ja siellä kiinnitetään erityishuomiota asiaan. Ennaltaehkäisy vaatii runsaasti yhteistyötä ja toimenpiteitä tilanteen parantamiseksi.

Lapsuuden elinolojen ja vanhempien sosioekonomisen aseman on todettu vaikuttavan lasten hyvinvointiin ja sosiaaliseen huono-osaisuuteen aikuisena. Vanhempien huono-osaisuuden eri mittareilla on kuitenkin erilainen yhteys lasten aikuisena kokemaan huono-osaisuuteen. Esimerkiksi vanhempien koulupudokkuus ennustaa enemmän lasten koulupudokkuutta kuin muuta huono-osaisuutta, kun puolestaan vanhempien työttömyys ennustaa muuta huono-osaisuutta enemmän lasten työttömyyttä. Huono-osaisuuden välittymiseen sukupolvelta toiselle liittyy kulttuuristen, taloudellisten ja sosiaalisten resurssien periytyminen.

Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma (LAPE) aloitettiin osana sote- ja maakuntauudistuksen toimeenpanoa lasten, nuorten ja perheiden palveluissa, ja kunnan LAPE-ryhmä kokoontuu edelleen säännöllisesti. Palvelujen kehittämisen tavoitteena on, että jokainen lapsi, nuori ja perhe saa tarvitsemaansa tietoa, ohjausta, tukea ja hoitoa, helposti saavutettavasti, yhdestä paikasta, oikeaan aikaan, silloin kun he sitä tarvitsevat. Palvelut kootaan verkostomaisesti toimiviin perhekeskuksiin. Näin varmistetaan

tasavertainen palvelujen saavutettavuus kaikille asuinpaikasta riippumatta. Tavoitteena on luoda sujuvasti toimiva yhteys sivistys- ja nuorisopalveluiden sekä erityispalveluiden ja matalan kynnyksen palveluiden välille. LAPE-ryhmän tehtävänä on arvioida esimerkiksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman täytäntöönpanoa ja jatkuvasti kehittää lasten ja perheiden palveluita. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2020 - 2023 on hyväksytty kunnanvaltuustossa 8.6.2020.

Leppävirran kunnassa toimivat vaikuttamistoimielimet nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto, joiden kokoonpanosta, asettamisesta ja toimintaedellytyksistä päättää kunnanhallitus. Vaikuttamistoimielimet osallistuvat hyvinvointityöhön, ne voivat tehdä aloitteita ja antaa lausuntoja oman toimialueensa kysymyksissä. Lisäksi vuoden 2020 kuluessa ollaan käynnistämässä lastenparlamentin toimintaa.

Nuorisovaltuustolla on oikeus nimetä edustajansa kulttuuri- ja vapaa-aikalautakuntaan, tekniseen lautakuntaan sekä koululautakuntaan. Nuorisovaltuusto on osallistunut aktiivisesti keskusteluun ja yhteistyöhön kunnan eri toimijoiden kanssa. Suomen nuorisovaltuustojen liitto myönsi Leppävirran kunnalle nuorisovaltuustomyönteinen kunta -sertifikaatin kesäkuussa 2020.

Kunnan asettamien vaikuttamistoimielinten lisäksi Leppävirralla on toiminut Kyläneuvosto vuodesta 2007. Se palkittiin valtakunnallisella demokratiapalkinnolla vuonna 2014.

Kunnan kaikkien vastuualueiden rooli kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä on merkittävä. Moniammatillisen yhteistyön tärkeys korostuu. Leppävirralla toimii useita työryhmiä ja yhteistyöfoorumeita, joiden työn tulokset vaikuttavat kunnan hyvinvointityöhön.

Leppävirran kunnan hyvinvointityön rakenne:

PAINOPISTEALUEET JA TAVOITTEET 2018-2021:

HYTE-työryhmän tarkasteleman terveyden ja hyvinvoinnin indikaattoritiedon, kokemustiedon sekä asiakirjatiedon pohjalta on edellä kuvattu Leppävirran kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa sekä siihen vaikuttavia tekijöitä kaudella 2016 - 2019. Kehittämistä vaativat asiat on koottu maakunnallisiksi painopistealueiksi ja tavoitteiksi. Samat aihepiirit on todettu sujuvasti kytkeytyvän Leppävirran kuntastrategiaan ja näin ollen nostettu myös kuntakohtaisiksi painopisteiksi kaudelle 2018-2021. Painopistealueita on kolme ja kunkin alle on koottu kuntakohtaiset tavoitteet.

Maakunnalliset painopistealueet:

- Terveet elämäntavat ja kansansairauksien ehkäisy
- Osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääntyminen
- Ympäristön terveys ja arjen turvallisuus

Kuntastrategian HYTE-elementit ovat sopusoinnussa maakunnallisten tavoitteiden kanssa:

Leppävirran kunta

- edistää kuntalaisten hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja osallistumisen sekä omatoimisuuden mahdollisuuksia
- panostaa liikunta- ja harrastusmahdollisuuksiin, hyvinvointi- ja luontomatkailuun sekä terveyden edistämiseen
- lapsiystävällinen kunta, jossa on hyvät sivistyspalvelut
- tarjoaa hyvää elämän laatua ja turvallisuutta

HYTE-työryhmä on linjannut tavoitteiksi:

1. Ehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyö

Vanhemmuus vahvistuu

Ennaltaehkäistään nuorten riippuvuuksia ja alaikäiset nuoret ovat päihteettömiä

Lasten ja nuorten mielenterveys kohenee

Aikuisten päihteiden käyttö ja riippuvuuksien aiheuttamat haitat vähenevät

Aikuisten mielenterveysoireilu vähenee

2. Riittävä toiminta- ja työkyky

Edistetään hyvää ravitsemus- ja ruokakasvatusta ja ennaltaehkäistään ylipainoa kaikissa ikäryhmissä

Liikunnan määrä lisääntyy kaikissa ikäryhmissä ja hengästyttävää ja hikoiluttavaa liikuntaa harrastaa yhä useampi

Työkykyisten ja työllisten (erityisesti nuorten) määrä kasvaa

3. Osallisuuden vahvistuminen ja yksinäisyyden vähentäminen

Kukaan ei koe itseään yksinäiseksi

Osallistavat toimintatavat ovat käytössä päätöksenteko- ja palveluprosesseissa

Järjestö- ja harrastustoimintaan aktiivisesti osallistuvien määrä lisääntyy

4. Tapaturmien, väkivallan ja turvattomuuden ehkäiseminen

Ketään ei kiusata

Väkivaltaa tai sillä uhkailua ei sallita

Koti - ja vapaa-ajan tapaturmat vähenevät (erityisesti ikäihmiset)

Liikenneonnettomuudet vähenevät (moponuoret, juuri ajokortin saaneet, ikääntyneiden ajokyky, rattijuopumus)

Terveellinen ja turvallinen ympäristö (rikokset, katuturvallisuus, melu, sisäilma, talous- ja uimavesi, ilmanlaatu)

TOIMENPITEET ERI TASOILLA, RESURSSIT, VASTUUTAHOT SEKÄ ARVIOINTIMENETTELYT:

Terveet elämäntavat ja kansansairauksien ehkäisy

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Hyvä toiminta- ja työkyky	Edistetään hyvää ravitsemus- ja ruokakasvatusta ja ennaltaehkäistään ylipainoa kaikissa ikäryhmissä. Liikunnan määrä lisääntyy kaikissa ikäryhmissä ja hengästyttävää ja	Harrastusmahdollisuudet, henkisen ja ruumiillisen hyvinvoinnin tukipalvelut. Tuki toimijoille, Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut, terveystiedot, TEA-tiedonkeruut, asiakaspalautte.	Indikaattorit, kyselyt, terveystiedot, TEA-tiedonkeruut, asiakaspalautte.

	<p>hikoiluttavaa liikuntaa harrastaa yhä useampi.</p> <p>Työkykyisten ja työllisten (erityisesti nuorten) määrä kasvaa.</p> <p>Vastuutahot: Terveystieteiden toimijat, työnantajat, työntekijät, työvoimahallinto.</p>		
Hyvä mielenterveys	<p>Vanhemmuus vahvistuu.</p> <p>Vastuutahot: terveydenhuolto, sosiaalihuolto, varhaiskasvatus- ja koulupalvelut, kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut, 3.sektorin palvelut jne.</p>	Tuki toimijoille, saavutettavat matalan kynnyksen palvelut, osallistumismahdollisuudet.	Indikaattorit, kyselyt, terveystiedot, TEA-tiedonkeruut, asiakaspalaute.
Päihteiden käytön ja riippuvuuksien aiheuttamien haittojen väheneminen	<p>Tiedotus, tuki, hoito.</p> <p>Ennaltaehkäistään nuorten riippuvuuksia ja alaikäiset nuoret ovat päihteettömiä.</p> <p>Lasten ja nuorten mielenterveys kohenee.</p> <p>Aikuisten päihteiden käyttö ja riippuvuuksien aiheuttamat haitat vähenevät.</p> <p>Vastuutahot: terveydenhuolto, sosiaalihuolto, varhaiskasvatus- ja koulupalvelut, kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut, 3.sektorin palvelut jne.</p>	Tuki toimijoille, saavutettavat matalan kynnyksen palvelut, osallistumismahdollisuudet	Päihdekyselyt, päihteiden kulutuksen määrät

Osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääntyminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Yksinäisyyden vähentyminen	Tiedotus, tuki toimijoille, osallistumismahdollisuudet. Vastuutahot: Julkisen ja 3. sektorin toimijat	Tuki yhdistyksille yhteisölliseen toimintaan, joukkoliikenne, digiosaamisen tukeminen	Tuen määrä, osallistumismäärät
Osallisuusaktiivisuuden vahvistuminen	Osallistavat toimintatavat ja osallisuus osaksi eri palveluprosesseja. Ennakkovaikutusten arviointi käyttöön. Vastuutahot: kunta, toiminnan järjestäjät	Monikanavaiset osallistumismahdollisuudet kuntalaisille ja kesäasukkaille. Tiedotus, tuki ja neuvonta toimijoille	Äänestysaktiivisuus, osallisuusaktiivisuus, kuntalaispalautteen määrä.

Ympäristön terveys ja arjen turvallisuus

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
<p>Lähiympäristöt tukevat asukkaiden hyvinvointia ja aktiivista, turvallista elämää</p>	<p>Kodin, lähiympäristön ja liikenneturvallisuuden edistäminen. Liikkumista tukevan ympäristön kehittäminen. Teiden kunnossapito.</p> <p>Vastuutahot: kunta, ELY, tiekunnat.</p> <p>Ketään ei kiusata</p> <p>Väkivaltaa tai sillä uhkailua ei sallita</p> <p>Koti - ja vapaa-ajan tapaturmat vähenevät (erityisesti ikäihmiset)</p> <p>Liikenneonnettomuudet vähenevät (moponuoret, juuri ajokortin saaneet, ikääntyneiden ajokyky, rattijuopumus)</p> <p>Terveellinen ja turvallinen ympäristö (rikokset, katuturvallisuus, melu, sisäilma, talous- ja uimavesi, ilmanlaatu)</p>	<p>Kevyen liikenteen väylät, maaseututiet, VT 5: kunnossapito ja turvallisuus.</p>	<p>Talousarvion tavoitteet ja niistä raportointi</p> <p>Talousarvion tavoitteet ja niistä raportointi. Tie kuntien tuki. ELY:n neuvottelut.</p>

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE-) työryhmä on viimeistellyt laajan hyvinvointikertomuksen kevään 2020 aikana ja hyväksynyt sen kokouksessaan 19.8.2020 edelleen päätöksen tekoon vietäväksi kunnanhallitukseen 31.8.2020 ja kunnanvaltuustoon 28.9.2020.

Hyvinvointikertomuksen ensimmäisessä osiossa arvioidaan edellisen valtuustokauden 2013-2016 hyvinvoinnin kehitystä, ja toinen osio sisältää valtuustokauden 2017-2020 kuntastrategiaan pohjautuvan hyvinvointisuunnitelman.

Hyväksytty valtuustossa osaksi toiminnan ja talouden strategista suunnittelua: 28.09.2020

7 Suunnitelman laatijat

Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman sisältöjä on pohdittu HYTE-ryhmän kokouksissa, yhdistysfoorumilla, Kunta hyvinvoinnin edistäjänä -työpajoissa, Kuntastrategia-seminaarissa, maakunnallisissa HYTE-tapaamisissa, kunnan johtoryhmässä ja nuorisovaltuustossa vuosina 2018 - 2020.

Suunnitelman viimeistely on toteutettu sähköpostikeskusteluna HYTE-ryhmän jäsenten kesken ja kokouksessa 19.8.2020.

Sähköisen hyvinvointikertomuksen on laatinut sivistysjohtaja Sari Ihalainen.

8 Suunnitelman hyväksyminen

Kunnanhallitus 31.8.2020 § 173

Kunnanvaltuusto 28.9.2020 § 6

Hyväksytty valtuustossa osaksi toiminnan ja talouden strategista suunnittelua: 28.09.2020